

Posudek oponenta na diplomovou práci Jany Koubkové *Kruté potěšení v díle markýze de Sade a jeho následovnic*

Předložená studie patří mezi tematicky nejoriginálnější diplomové práce posledních několika let.

V první části věnované „životu a dílu markýze de Sade“ Jana Koubková shrnuje biografii zvoleného autora a historický kontext, který umožnil vznik a šíření takzvané libertinské literatury. Po těchto úvodních literárněhistorických pasážích studentka přechází k samotné Sadově tvorbě, připomíná děje některých jeho románů a podrobněji analyzuje vybraná témata (násilí, nadsázku, užívaný slovník, představitivost..., ale i vztahy mezi oběma pohlavími či otázku oblečení a nahoty). Také stručně nastiňuje recepci Sadových děl v devatenáctém a dvacátém století.

Druhá část diplomové práce je věnována třem francouzským autorkám, které ve svých dílech do určité míry navazují na některé aspekty sadovské poetiky: Laure (Colette Peignot), Pauline Réage (Dominique Aury) a Jean de Berg (Catherine Robbe-Grillet). I když u dvou posledně jmenovaných převažuje čistě erotický náboj nad filozofickou reflexí typickou pro spisovatele osmnáctého století, najdeme u nich jak určité teoretické prvky „Sadova odkazu“ (požadavek radikální svobody, sexuální otevřenost, odhodlání bránit vlastní přístup k vyhledávání slasti před společenskými konvencemi), tak podrobnější vlivy tematické.

Rozbor Sadovy tvorby je po mém soudu výborně zpracován a propojení „božského markýze“ s jeho o dvě stě let mladšími následovnicemi také funguje překvapivě dobře. Následující drobné poznámky tedy nepředstavují nějaké vážné výhrady k celkové koncepci diplomové práce, ale spíše zamyšlení nad tím, co zůstalo opomenuto či nedořečeno. Samy o sobě jsou přesvědčivým důkazem toho, že mne předložená práce velmi zaujala.

1. Vzhledem k důležitosti tohoto tématu pro následný rozbor Lauřina díla bych očekávala nějakou jemnější analýzu Sadova údajného ateismu. (Jde vůbec o ateismus? Pokud je někdo bytostně přesvědčen o Boží neexistenci, proč Stvořiteli neustále spílá a doslova soutěží o co nejprovokativnější duševní i tělesnou blasfémii? Josef Fulka v posledních studiích celkem přesvědčivě dokazuje, do jaké míry Sade ve svém systému Boha nutně potřebuje, byť v negativním smyslu jako jakéhosi metafyzického „fackovacího panáka“.)
2. Podobně problematický je i Sadův vztah k francouzské revoluci. Zpočátku ji sice (čistě sobecky) vítá jako bořitelku Bastilly, nicméně jeho pozdější úvahy vedou podstatně jiným směrem. Například královraždu považuje za „acte irrémédiable“, který společnost uvrhne do krvavého chaosu. Může to znít paradoxně, ale Sade byl v tomto ohledu více „tradičním šlechticem“ než anarchistickým buřčem.
3. Autorka správně poznamenává, že devatenácté století se Sada snažilo vymazat z dějin literatury a filozofie, zatímco ve století dvacátém dochází k jeho postupné rehabilitaci ústící (zejména v šedesátých a sedmdesátých letech) v opravdovou „sadomanií“. Vzhledem k oprávněnému odstupu, který si studentka udržuje od tradičních negativních hodnocení, by možná nebylo na škodu podívat se kriticky i na poněkud přehnanou vášeň, kterou tento filozof a spisovatel vyvolával o sto let později. (Dnešní pohledy na markýze už jsou přece jen o poznání méně oslavné, než tomu bylo v letech šedesátých.)
4. Sade může bezpochyby sehrát roli jakéhosi „učitele svobody“, nicméně existují i výklady dávající jeho myšlení do souvislosti s totalitními režimy. Chápu, že podobná interpretace nekoresponduje se smýšlením tří vybraných autorek, takže pro další analýzy by nebyla nosná, nicméně pro úplnost by měla být alespoň zmíněna.

(Například Camusův *Člověk revoltující*, kde je svět Sadových zámků přirovnáván ke koncentračním táborem.)

5. Francouzský filozof Gilles Deleuze velmi striktně rozlišuje mezi skutečným sadismem (vzrušením pociťovaným při týrání jiné osoby) a stylizovaným masochismem (konsenzuální hrou mezi dvěma dospělými lidmi). Zdá se mi, že díla Pauline Réage a Jean de Berg vycházejí spíše z druhého principu a že tedy s opravdovým sadismem nemají moc společného.

Práce je napsána kultivovanou češtinou bez citelnějších zaváhání, takže veškeré opravy jsem mohla bez problémů vyznačit přímo do textu. V následujícím výčtu upozorňuji jen na některá častěji se opakující formální pochybení:

Názvy citovaných děl se píšou kurzívou, názvy článků se dávají do uvozovek (viz poznámky pod čarou a závěrečná bibliografie).

Pozor na syntax, zejména u vedlejších vět. Pro přehlednost není vždy vhodné odsouvat slovesa až na samý závěr delšího syntagmatu.

„... , které na jeho tvorbu ve 20. století **navázaly**.“ (Abstrakt)
„Pařížské nevěstince ale pomalu Sadovi přestaly dívky **dotýkat**...“ (s. 13)
„... renta, o kterou po vynesení rozsudku **přišel**.“ (s. 16)
„tím více na okraj společnosti **padá**...“ (s. 32)
„Ačkoli své dcery zhýralí otcové k ctnosti rozhodně **nevědou**...“ (s. 38)
„... ale kvůli své smrti v roce 1940 při německé okupaci Paříže **dokončit nestihl**.“ (s. 46)

Jiné syntaktické podivnosti:

„... nutkání dominovat **jim**.“ (s. 10)
„Když se **ji** nepodaří zlomit...“ (s. 26)
„Poté, co se s traumatem svého znásilnění knězem o mnoho měsíců později svěřila bratrovi...“ (s. 56)
„... , kdy dívku její milenec zcela nevědomou veze do Roissy...“ (s. 66)

Kalky francouzské syntaxe:

„Připomněla jí, že to byla ona, která ji porodila a vychovala.“ (s. 56)
„... je to Claire, která všem scénám jednoznačně dominuje...“ (s. 77)

Postpozice:

„dívčin otec“, ne „otec dívky“ (s. 16)
„Po Napoleonově příchodu k moci“, ne „po příchodu Napoleona k moci“ (s. 19)
Naopak u ženských příjmení by postpozice byla na místě:
„Když se jí pak kumpáni Duboisové snaží znásilnit...“ (s. 29)

Další drobné neobratnosti:

„Svatební smlouvu“, nikoli „kontrakt“ (s. 12); tchyně „zasáhla“, nikoli „zaintervenovala“ (s. 15); „Marseilleská aféra“ (s. 14).
Autorka někdy píše „Bastila“ (s. 21), jindy „Bastilla“ (s. 26).

Raději „potenciální“ než „potencionální“ (s. 77), „fotografie“ než „fotky“ (Ibid.), „Boží zákony“ než „boží zákony“ (s. 80), „odhalit svou sexualitu“ než „její sexualitu“ (s. 83).

Přepis ruských jmen:

Boris Pilňak je do češtiny přeložený a poměrně známý modernistický autor. Proč ho přepisovat po francouzsku „Pilnyak“? Puškina také nepíšeme „Pouchkine“...

Překlepy a vynechávky:

„... viděli něco víc než **jen** literární paskvil hodný **jenom** perverzního ducha?“ (s. 8)

„... jak má být po smrti naloženo **s jeho a tělem...**“ (s. 46)

„rien n'**avait** plus prise sur moi“ (s. 53)

Claude **d'**Araxe (s. 54)

„L'oeuvre poétique est sacrée...“ (s. 59)

„un ordre de choses établies à transgresser.“ (Ibid.)

Diplomovou práci Jany Koubkové považuji za originální, inteligentní a velmi profesionálně zpracovanou, takže ji vřele doporučuji k obhajobě s navrženým hodnocením „výborně“.

V Praze dne 11. 6. 2012

PhDr. Eva Voldřichová Beránková, Ph.D.